

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ ТА ФІКСАЛЬНО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ПРИ ПЛАВАЮЧОМУ ВАЛЮТНОМУ КУРСІ

У статті досліджується актуальна проблема світової валютної системи ринкового господарства, розкрито фіскально монетарну політику при плаваючому курсі міжнародного маркетингу зовнішньої торгівлі, економічних відносин та підходи економічної регіональної співпраці України з Польщею та іншими країнами.

Ключові слова: валюта, фіскальна політика, плаваючий курс валют, глобалізація, торгівля, світовий розвиток, світове господарство, глобалізація, міжнародна освіта.

Рис. 3. Табл. 1. Літ. 12.

Актуальність проблеми. В сучасних умовах економіка кожної країни залежить від її участі в світових економічних відносинах, ступеня її інтеграції у світове господарство. Економічні відносини між країнами не обмежуються зовнішньою торгівлею та товарооборотом, а включають також переміщення капіталу, валютні операції, міграцію робочої сили, науковий обмін, перспективу торговельних відносин, зазначає М. Урбанец [11, 14 – 18].

Особливістю міжнародної економіки є те, що, практично, всі країни світу взаємодіють одна з одною в політичній, правовій, економічній сферах. І лише деякі країни діють в умовах державної автаркії – замкнутої національної економіки, зазначає В. Кулішов [5, 467].

Функціонування світового господарства неможливе без налагодженої системи валютних, грошових відносин між країнами. Їх розвиток зумовлений інтернаціоналізацією господарських зв'язків, формуванням світової системи господарювання.

Формування світової валютної системи було пов'язане з потребою упорядкування інтенсифікації міжнародних обмінів, руху товарів, послуг. Капіталів і робочої сили, що супроводжувалися зростанням обсягів руху грошових мас між країнами. Світова валютна система функціонує на базі національних валютних систем, відзначають М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон, Н.М. Примаченко [1, 557].

Сучасна ринкова економіка, яка вимагає глибоких змін у державі, висуває перед суспільством важливу педагогічну проблему формування економічної культури молоді, її підготовки до трудової діяльності та входження до конкурентної ринкової економіки із відповідним рівнем професійних компетенцій, включаючи діловий етикет та культуру спілкування особистості в підприємницькій діяльності, зазначає Н. Примаченко [9].

Мета статті. Розкрити сутність, основні тенденції, закономірності та особливості функціонування національної та світової валютної системи в зовнішній торгівлі та зовнішньоекономічної політики на економічні процеси, які проходять між державами і регіонами світу, впливаючи на освітню систему людського процесу [10].

Аналіз останніх публікацій. Проблемі світового господарства та національній і світовій валютній системі, міжнародному маркетингу та вивчення цього курсу у ВНЗ присвячено значну кількість навчально-методичних посібників, автори: М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон; Н.М. Примаченко [1], І.І. Дахно [2], М.М. Єрмошенко [3], В.В. Кулішов [5], С.В. Мочерний [8], І. Михасюк, М. Мальський [7]; Ю.Г. Козак [4]; В.К. Ломакин [6], В.І. Чужиков [12], та інші.

Виклад основного матеріалу. Структури валютних відносин складаються в історично конкретних валютних системах. Останні розглядаються як форма правової та інституціональної організації валютних відносин. Валютні системи ділять на національні та світові.

Національна валютна система є органічною складовою частиною системи грошових відносин окремих держав. Її функціонування регулюється національним законодавством кожної країни. На основі такого законодавства встановлюється механізм взаємодії національних і світових грошей, спосіб їх конвертованості, котування та регулювання валютних курсів, формування та використання міжнародної ліквідності, золотовалютного запасу, кредитних запасів, ресурсів, обігу цінних паперів тощо. До складу національних валютних систем входять відповідні інфраструктурі ланки – банківські та кредитно-фінансові установи, біржі, спеціальні органи валютного контролю, державні та приватно-комерційні інститути [12].

Однією з особливостей сучасних валютних відносин є існування поряд із міжнародною валютною системою, регіонального валютного

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ ТА ФІКСАЛЬНО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ПРИ ПЛАВАЮЧОМУ ВАЛЮТНОМУ КУРСІ

ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ

Національна валютна система	органічна частина системи грошових відносин окремих держав.		
Елементи національної валютної системи			
Національна валютна одиниця	Режим валютного курсу	Умови обігу валюти	Система валютного ринку
Порядок міжнародних розрахунків країни			
Система управління золото-валютними резервами країни			
Статус національних закладів, що регламентують валютні відносини країн			
Елементи міжнародної валютної системи			
Основні міжнародні платіжні засоби (золото, міжнародні валютні одиниці СДР, ЕКЮ, ЄВРО)	Механізм встановлення та підтримки валютних курсів	Порядок балансування міжнародних платежів	Умови конвертованості валют
Режим міжнародних валютних ринків та ринків золота		Статус міждержавних інститутів, що регулюють валютні курси	
Міжнародна валютна система	це форма організації міжнародних валютних (грошових) відносин, закріплена міждержавною домовленістю		
Регіональна міжнародна валютна система	система являє собою договірно-правову форму організації валютних відносин між групою країн.		

угруповання, що має назву Європейська валютна система (ЄВС). Це специфічна організаційно економічна форма відносин країн Європейського Союзу у валютній сфері, спрямована на стимулювання інтеграційних процесів.

Важливу роль у регулюванні світових господарських зв'язків відіграють міжнародні валютно-фінансові організації. Найвпливовіші серед них є Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР). Вони здійснюють регулювання валютних і фінансово-кредитних відносин між державами, сприяють стабілізації світової економіки.

Світова валютна система є функціональною формою організації валютних відносин на рівні міждержавних зв'язків. Її розвиток регулюється відповідними міждержавними валютними угодами, виконання яких забезпечується утвореними на колективній основі міжнародними валютно-фінансовими та банківськими установами та організаціями. Складовими світової валютної системи є: міжнародні ліквідні ресурси (золото та платіжні засоби), механізм регулювання валютних паритетів і курсів, міжнародні валютні ринки та ринки золота, система міжнародного кредитування та міждержавних розрахунків, відповідні інфраструктурні ланки.

Міжнародна валютна система у своєму розвитку пройшла три основні етапи – золотого,

золото-паперового (доларового) та паперово-валютного стандартів. У період дії золотого стандарту золото оберталося у вигляді карбованих монет не лише на зовнішньому, а й поряд з розмінними паперовими грішми на внутрішньому ринку.

Країни, що додержувалися золотого стандарту, мали забезпечувати жорстоке співвідношення між наявними запасами золота та кількістю грошей з обігу, а також вільну міграцію золота – його експорт та імпорт. Лише за цієї умови гарантувалося в системі валютних відносин відповідна стабільність і збалансованість платіжних балансів окремих країн. Система валютного стандарту відіграла важливу роль у процесі розвитку міжнародних торговельних відносин, забезпечувала конвертованість, стабільність купівельної спроможності [1, 557].

Відхід країн Заходу від золотого стандарту відбувся у період економічної кризи 1929–1933 рр. і в перші після кризові роки. Від золотого стандарту у 1931 р. відмовляється Англія, у 1933 р. США, а в 1936 р. – Франція. Одночасно перейшли до паперового, грошового обігу Нідерланди та Швейцарія. До початку другої світової війни всі країни Заходу припинили розмін на золото паперових знаків вартості.

У роки другої світової війни система міжнародної торгівлі та валютних відносин зазнала фактично повного краху. У 1944 р. у

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ ТА ФІКСАЛЬНО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ПРИ ПЛАВАЮЧОМУ ВАЛЮТНОМУ КУРСІ

Бреттон-Вуді (США) відбулась міжнародна валютно-фінансова конференція, на якій утворено міжурядову установу при ООН для регулювання валютних відносин – Міжнародний валютний фонд МВФ.

Принципи функціонування Бреттон-Вудської валютної системи такі:

1. У новій системі збереглася роль золота як платіжного засобу та розрахункової одиниці у міжнародному обігу. Серед країн, що входили до МВФ, лише долар США зберігав зовнішню конвертованість (для центральних банків інших держав) у золото. Інші валюти такої конвертованості не мали. Тому їхній зв'язок з Монетарним товаром здійснювався за системою: “золото – долар – національні валюти”.

2. Бреттон-Вудська валютна система, як і система золотого стандарту, дотримувалась принципу фіксованих валютних курсів, що мало істотне значення для розвитку зовнішньої торгівлі. Офіційні курси валют установлювалися шляхом визначення їх золотого змісту (масштабу цін) і відповідно до цього твердо фіксувалися щодо долара. Вони не могли відхилятися більш як на 1% в обидва боки без відповідної згоди МВФ.

3. Долар прирівнювався до золота за визначеним паритетом на основі, фіксації ринкової ціни на золото: вміст долара дорівнював 0,888 гр. золота; ціна однієї функції золота – 35 дол.

4. Важливою нормою Бреттон-Вудської системи була заборона вільної приватної купівлі-продажу золота. Вказані операції могли здійснюватись лише на рівні центральних банків на основі фіксованої ціни – 35 дол. за унцію. Ця норма була спрямована на забезпечення відповідної стабілізації валютної системи.

Протягом тривалого періоду ефективність функціонування Бреттон-Вудської системи золото-долар-національна валюта забезпечувалась високим рівнем стабільності долара та довіри до нього. Долар мав високу конвертованість, що забезпечувалась нагромадженням запасів золота понад 70% у перші післявоєнні роки. Ця частка оцінювалась у 24,6 млрд. дол., що у 3,5 рази перевищувало загальну суму доларів, яка була розміщена в іноземних банках. На початку 70-х років ситуація істотно змінилась. США втратили на світовому ринку свої конкурентні переваги: виник дефіцит платіжного балансу, почали розвиватись інфляційні процеси, різко скоротились запаси золота.

У цій ситуації США повністю втратили свою здатність здійснювати обмін на золото за фіксованою ціною і в такий спосіб утримувати його функцію Міжнародної резервної валюти.

Нова валютна система, що функціонує та розвивається понині у світовій економіці, визначена на нараді у Кінгстоні на Ямаїці у січні 1976 р. Кінгстонська угода поклала початок утворенню Ямайської валютної системи, зміст якої такий:

1. Угодою проголошено повну демонетизацію золота у сфері валютних відносин. Скасовано офіційну ціну на золото, знято будь-які обмеження його приватного використання. Золото перетворилося на звичайний товар, ціна якого у паперових (кредитних) грошах визначається на ринку залежно від попиту та пропозиції.

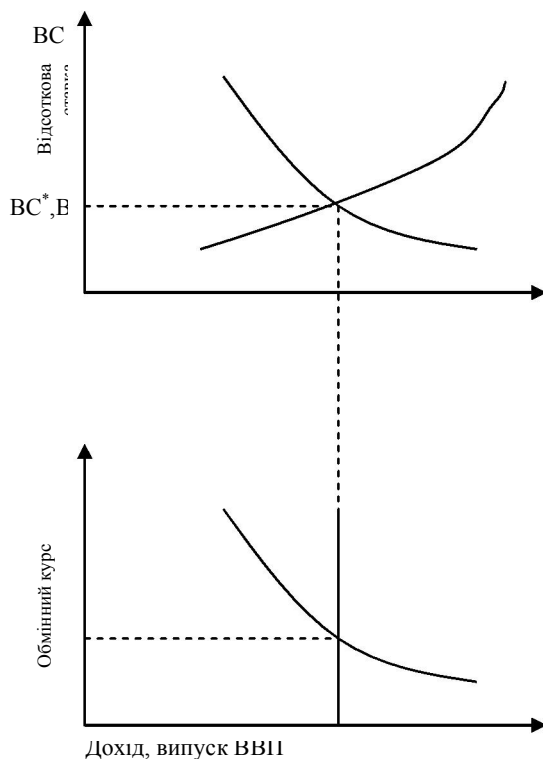
2. Кінгстонська угода поставила за мету перетворити утворену ще у 1969 р. МВФ колективну міжнародну одиницю – “спеціальні права запозичення” у головний резервний актив та міжнародний засіб розрахунків і платежу.

3. Особливо важливою ознакою механізму Ямайської системи є запровадження “плаваючих” валютних курсів національних одиниць. Слід врахувати два протилежних аспекти такої системи. З одного боку, валютна система більш точно віддзеркалює внутрішній стан економіки окремих країн у цілому та їх платіжного балансу зокрема.

Для досягнення цієї мети необхідно розглянути дію відкритої національної економіки у довгостроковому періоді, а для цього ми звернемося до моделі ІЗ-ЛГ Мандела-Флемінга. Як відомо, світові фінансові ринки пов'язують національну валюту через обмінний курс, отже, модель ІЗ-ЛГ Мандела-Флемінга для відкритої економіки буде мати вигляд рис. 1: де BC^* – рівноважна відсоткова ставка малої національної економіки, яка співпадає із світовою; BC – світова відсоткова ставка; o – обмінний курс; $IЗ$ – крива сукупного попиту на гроші, який формується запланованими видатками; $ЛГ$ – крива пропозиції грошей; $IЗ^*$, $ЛГ^*$ – зірочка біля кривих попиту та пропозиції на гроші в даному випадку свідчить, що внутрішній валютно-фінансовий ринок знаходиться в залежності від зовнішніх валютно-фінансових ринків. Необхідно враховувати, що здійснення бюджетно-фінансової політики (фіскальної політики) буде відбуватися за рахунок політики зростання державних витрат, а здійснення грошово-кредитної (монетарної) політики – через зростання пропозиції грошей.

Проведення фіскальної політики за рахунок зростання державних витрат (ДДВ) потребує збільшення кількості грошей для обслуговування цих витрат, які призведуть до зростання сукупного попиту на гроші та зміщення кривої $IЗ$ вправо (рис. 2. а).

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ ТА ФІКСАЛЬНО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ПРИ ПЛАВАЮЧОМУ ВАЛЮТНОМУ КУРСІ

б)
Рис. 1. Модель Мандела – Флемінга для відкритої економіки

Особливою відмінністю малої відкритої економіки в порівнянні із закритою економікою є те, що в цьому випадку дохід не збільшується. Але зростаючий попит на гроші за незмінною їх пропозицією призводить до зростання валютного курсу. Якщо державні витрати збільшилися, а сукупний дохід є незмінним, то зростання державних витрат має компенсуватися за рахунок зниження яких-небудь інших доходів, що повинно знайти відображення в зміні структури сукупного попиту: $СП=C+ДВ+I+ЧЕ$.

Нам відомо, що валютний обмінний курс є аргументом функції чистого експорту, тобто

$ЧЕ=ЧЕ(о)$ (рис. 2.б.), а дохід залишається незмінним за рахунок зниження чистого експорту. Чистий експорт, як різниця між експортом та імпортом, буде знижуватися за рахунок зростання імпорту та зниження експорту. Таким чином, при плаваючому валютному курсі збільшення державних витрат (ДВ) не призведе до зростання доходу, так як у цьому випадку та частина доходу, яка була викликана приростом державних витрат, відійде за кордон внаслідок зростання курсу національної валюти, відзначено В.В. Кульшовим [5, 430 – 433].

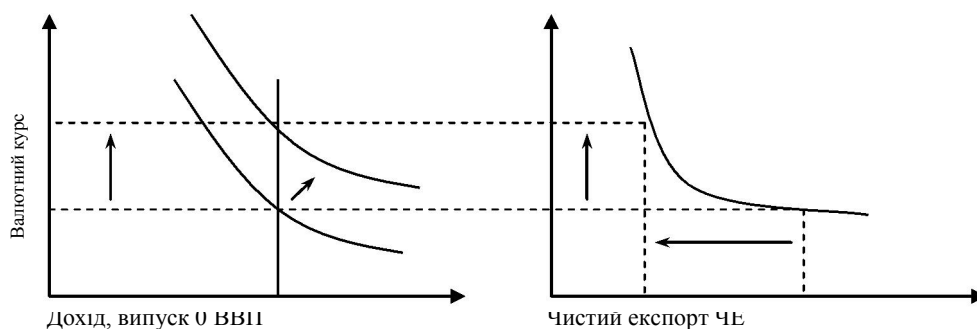
Монетарна політика при плаваючому валютному курсі – це політика зростання пропозиції грошей, яка призводить до зміщення кривої ЛГ вправо (рис. 3. а).

Результатом монетарної (грошово-кредитної) політики буде зростання доходу та зниження валютного курсу. В даному випадку зростання доходу ($ВВП=C+ДВ+I+ЧЕ$) відбувається за рахунок зростання чистого експорту, викликаного зниженням курсу національної валюти (рис. 3.б.).

Як видно із аналізу ефективності фіскальної і монетарної політики, на дохід чинить вплив чистий експорт, тому виникає запитання, що відбудеться, якщо ми проведемо штучне зростання чистого експорту.

Для цього змоделюємо **політику протекціонізму** шляхом скорочення імпорту в малу економіку. Якщо будуть введені протекціоністські заходи у вигляді зовнішньоторговельних обмежень так, що імпорт зменшиться, то ці заходи призведуть до зростання чистого експорту, оскільки зростатиме різниця між експортом і імпортом. Як складова частина сукупного попиту, чистий експорт збільшить попит на гроші, і це змістить криву ІЗ вправо (рис. 3.а.).

Але в умовах плаваючого валютного курсу протекціонізм не призведе до зростання доходу. Зростаючий попит на гроші та зміщення кривої

а) б)
Рис.2. Фіскальна політика при плаваючому валютному курсі

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ ТА ФІКСАЛЬНО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ПРИ ПЛАВАЮЧОМУ ВАЛЮТНОМУ КУРСІ

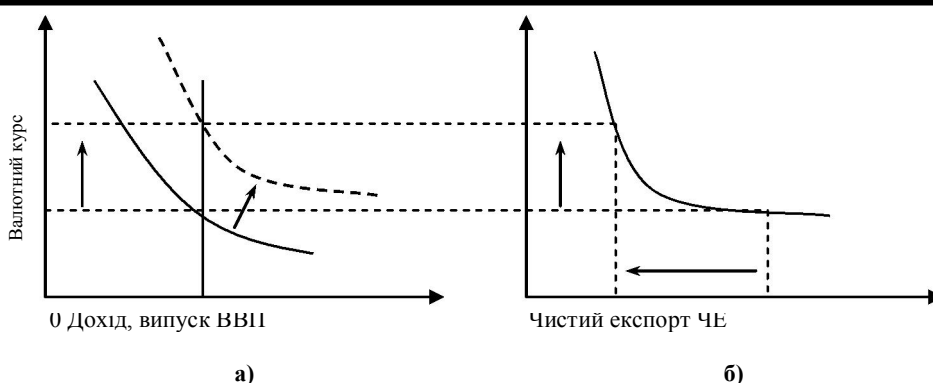

Рис. 3.б. Політика протекціонізму при плаваючому валютному курсі

Із призведе до зростання валютного курсу (рис. 3.б.), а він, у свою чергу, буде знижувати чистий експорт, і саме цей знижений чистий експорт зведе до нуля ефект від протекціоністського зниження імпорту, дохід залишиться незмінним. Результати аналізу ефективності фіскальної, монетарної та протекціоністської політики при плаваючому валютному курсі відображені в табл. 1.

Висновки. Із проведеного аналізу ефективності політики при фіксованому валютному курсі можна зробити висновок, що більш ефективною є фіскальна політика, а про монетарну політику можна сказати, що вона не дає ніяких результатів – не збільшує дохід, не змінює валютний курс та чистий експорт. Якщо Національний банк оголошує про здійснення політики фіксованого обмінного курсу, це буде свідчити, що він

Таблиця 1.

Аналіз ефективності політики при плаваючому валютному курсі

Політика	Плаваючий валютний курс		
	ВВП	О	ЧЕ
Фіскальна	0	Δ	∇
Монетарна	Δ	∇	Δ
Протекціонізму	0	Δ	0

Де:

Δ – зростання значення показника доходу (ВВП), валютного курсу (о) та чистого експорту (ЧЕ);

∇ – зниження значення показника;

0 – без змін.

Із проведеного аналізу ефективності політики при плаваючому валютному курсі зробимо висновок, що більш ефективною є монетарна політика, ніж фіскальна, а політика торговельних обмежень не змінює ні доходу, ні торговельного балансу, але призводить до зміцнення національної валюти. І тільки при жорсткому обмінному курсі політика протекціонізму може призвести до зростання доходу, відзначено С. Мочерним [8].

Політику протекціонізму (зовнішньоекономічних обмежень), тобто, штучного скорочення імпорту та зростання за рахунок цього чистого експорту з метою захисту вітчизняного товаровиробника. Стимул до продажу іноземної валюти та купівля національної валюти завершиться, як тільки ринковий і фіксований курси співпадуть, це збільшить дохід, валютний курс буде незмінним, а чистий експорт зростатиме.

добровільно відмовляється від впливу на економіку. Якщо ж він, всупереч логіці, оголосить про проведення політики плаваючого валютного курсу, буде здійснювати активну монетарну політику, то це неминуче призведе, в довгостроковому плані, до паралічу всіх інструментів його політики – їх вплив на зміну сукупного суспільного продукту, валютного курсу та чистого експорту зведеться до нуля.

З іншого боку, коливання валютних курсів порушують стабільність торговельних зв'язків, породжують спекулятивні операції.

З 1979 р. введена у дію Європейська валютна система, яка ставить за мету сприяти забезпеченню загальної європейської економічної, у тому числі валютної інтеграції. У межах цієї системи діє власна міжнародна кредитно-розрахункова одиниця ЕКЮ, курс якої визначається через "кошик" валют країн ЄС.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ

Купівельна спроможність (сила) валюти – це сума товарів і послуг, які можна придбати за певну грошову одиницю порівняно з базовим періодом. Формування відповідних інституційних структур та принципів функціонування валютної системи ще не завершено. Вони постійно коректуються, наповнюються відповідно до змін у міжнародних економічних відносинах новим змістом.

1. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Примаченко Н.М. *Основи економіки. Навчальний посібник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл 10 – 11 – 12 класів.* // М. Вачевський, В. Мадзігон, Н. Примаченко. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 612 с.
2. Дахно І.І., Бовтрук Ю.А. *Міжнародна економіка.* / І. Дахно, Ю. Бовтрук. – К.: МАУП. – 2002. – 216 с.
3. Єрмошенко М.М. *Менеджмент: посібник.* / М. Єрмошенко. – К.: НАУ. 2006. – 656 с.
4. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Ржепішевський К.І. *Економіка зарубіжних країн: Навчальний посібник.* – К.: ЦУЛ, 2003. – 352 с.
5. Кулішов В.В. *Основи економічної теорії.*

Підручник. // В. Кулішова. – Львів, “Магнолія”, 2006. – 516 с.

6. Ломакин В.К. *Мировая экономика: учебник для вузов.* // В. Ломакин. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 727 с.
7. І.Р. Михасюк, М.З. Мальський. *Основи глобальних економічних відносин.* Львів-Жешув. – 2003. – 192 с.
8. Мочерний С.В. *Основи економічних знань.* Підручник. – К.: Академія, 2000.
9. Примаченко Н.М. *Формування маркетингової культури у майбутніх вчителів технологій у процесі навчання основ підприємництва. Монографія.* // Н. Примаченко. – Дрогобич. Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2011. – 218 с.
10. Урбанець М. *Галузева та територіальна структура державної політики розвитку галузей міжнародної економіки та міжнародна освіта XXI столітті.* // М. Урбанець. *Молодь і ринок.* – 2012. – №3(86).
11. Урбанець М. *Глобальні економічні проблеми та перспективи торговельних відносин України з Польщею.* // М. Урбанець. *Молодь і ринок.* – 2012. – №2(85). – С. 14 – 18.
12. Чужиков В.І. *Економіка зарубіжних країн. Навч. посібник.* // В. Чужиков. – К.: КНЕУ, 2005. – 308 с.

Стаття надійшла до редакції 05.06.2012

УДК 37.09(075.8)

Мирон Вачевський, доктор педагогічних наук, професор,

*академік Академії наук вищої освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено теоретичні аспекти реформування системи безперервної освіти, із використанням педагогічних технологій економічного навчання в початковій та основній школі. У зв'язку з цим підвищується значення управління якістю освіти, прогнозування тенденцій, обґрунтування і проектування практичних заходів реформування безперервної системи освіти України.

Ключові слова: *освіта, реформа освіти, якість навчання, ринок праці, власна справа, діяльність особистості, фахові здібності, шляхи становлення особистості.*

Літ. 12.

Постановка проблеми. Розвиток освіти і науки в Україні невід'ємно пов'язаний з історією та розвитком української нації і держави. Формування української нації відбувалося у широкому контексті національних процесів, у яких простежуються як інтелектуальні аспекти, так і гальмівні процеси, що відбулося на національному розвитку освіти та якості управління нею, професійній підготовці спеціалістів на основі педагогічних технологій основ економіки, маркетингу (промислового та сфери послуг), менеджменту, наукової інформації та підприємництва.

Історія свідчить, що мрії людства про вдосконалення суспільства органічно перепліталися з думками про вдосконалення трудового виховання, а в нинішній час – це підготовка молоді до умов ринкової економіки. Тисячолітній досвід дав можливість відібрати найкращі засоби впливу на особистість з метою успішної морально-психологічної та практичної її підготовки до самостійного трудового життя відзначають О. Новак та М. Вачевський [6].

Мета статті. Розкрити сутність педагогічних технологій як науки у початковій і основній школі у процесі вивчення економічних дисциплін.

Аналіз останніх публікацій. Даній проблемі